

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародного права

ПРОБЛЕМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Матеріали міжнародної
науково-практичної конференції

8 квітня 2016 року

Одеса
Фенікс
2016

ББК 67.51я43
УДК 343.9(082)
П 78

Проблеми відповідальності держави : матер. міжнар. наук.-
П 78 практич. конф. (м. Одеса, 8 квітня 2016 р.). – Одеса : Фенікс, 2016. –
154 с.

ISBN 978-966-928-032-9

Наукові статті Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми відповідальності держави» присвячені актуальним проблемам кодифікації та імплементації міжнародно-правових норм, що регулюють питання відповідальності держав.

Рекомендується практичним працівникам, вченим, викладачам, студентам юридичних вищих навчальних закладів.

Дударець Д. В.
*Навчально науковий інститут
міжнародних відносин
Національного авіаційного університету,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
міжнародного права*

ДО ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВ

З часу формування держав, об'єднання націй і народностей на певній території та під «одним прапором», а також отримання державою відповідного суверенітету, тобто встановлення її влади та набуття нею правосуб'єктності, не полишає своєї актуальності питання щодо відповідальності держави за свої дії, а в тому числі і кримінально-правової відповідальності вищезазначених суб'єктів міжнародних відносин. Важливим практичним поштовхом в аспекті визначення кримінальної відповідальності держави (далі – КВД) є Нюрнберзький та Токійський трибунали, що відбулися не лише з метою засудження міжнародних злочинців, але і засудження ідеології держав, тобто умовно – самих держав.

В контексті відповідальності держави в цивільно-правовому розумінні, то остання може бути притягнута як приватна особа (господарючий суб'єкт) до відповідальності через механізм арбітражу. Тоді, як проблема відповідальності держави за протиправні дії не приватноправового характеру, які призводять до жахливих наслідків таких, як: загибель певної групи людей в т.ч. етнічної, створення економічних, екологічних, соціальних умов для знищення нації, народності, захоплення державою території іншої держави, агресивна (активна, наступальна) війна і т.д., залишаються поза увагою міжнародно-правового регулювання в інституційному і функціональному значеннях.

Очевидно, що такі дії держави-винуватця можуть бути кваліфіковані як зі сторони безпосередньої діяльності держави, якщо її дії розглядати на міжнародно-правовому рівні. Але ці ж дії можуть досліджуватися під кутом зору незаконної (злочинної) діяльності її органів, а отже посадових осіб відповідної країни. Щодо безпо-

середньої відповідальності держави, то нині такий підхід відстоюють, зокрема, В. Ф. Антипенко та К. А. Важна [1, С. 123-129]. Не вдаючись до подробиць розкриття змісту КВД, варто зазначити на певну проблематику теорії, існування якої ми не заперечуємо. Зокрема, такі суперечності безумовно потребують додаткової аргументації та розробки:

КВД, якщо виходити з аналогії держави з юридичною особою, повинна була б реалізовуватися такими самими засобами кримінально-правового впливу як і стосовно юрособи серед яких: ліквідація, реорганізація, штраф тощо. При цьому застосування таких заходів саме для держави є сумнівним, хоча з певними застереженнями можливим. Нинішні відносини між державами, як показує практика, допускають за неналежну агресивну недоброзичливу поведінку держави подібного роду заходи у вигляді економічних санкцій (наприклад, стосовно Російської Федерації, КНДР і т.д.). Але у разі використання таких заходів кримінально правового впливу, його наслідки можуть відчуті ні в чому не винні люди, які проживають на території держави-винуватця (громадяни держави, іноземці, особи без громадянства). І у випадку, якщо вони самі обирали таку владу, і навіть розраховували в майбутньому на протиправність її діяльності, не досить справедливим щодо них є відповідні негативні наслідки КВД.

КВД передбачає таку визначальну ознаку відповідальності як саме «кримінальність». Відомо, що з одного боку кримінально-правове діяння (розуміння поняття «злочин» у вітчизняному праві є усталеним і перш за все стосується фізичної особи, яка його вчиняє) повинно нести саме суспільну небезпеку, тобто ставити в небезпеку соціум, який існує в межах держави. В той же час таке діяння не обов'язково повинно бути небезпечним для іншої держави, народу і т.д., як це зазвичай закладено у національному кримінальному кодексі будь-якої держави. З іншого боку відомо, що кримінально-правова наука Заходу вже давно відмовилась від такої ознаки кримінальної відповідальності, як «суспільна небезпека діяння» і користується такою характеристикою кримінального діяння як його «протиправність», що базується на нормативності. Тобто визначеності того чи іншого діяння кримінально протиправним в кримінальному законі. Але у випадку обрання такого

шляху встановлення КВД, очевидно є необхідність створення уніфікованого міжнародного кримінального кодексу стосовно держав. Єдиним суб'єктом злочину в такому разі повинна стати лише держава. Можливо в такому випадку кількість норм Особливої частини кодексу буде становити 20 складів кримінально правових порушень, оскільки відомо, що традиційно злочинам проти миру і безпеки людства відводиться у кримінальних кодексах один розділ. Але їх незначна кількість ще не свідчить про їх непотрібність на рівні КК для держав, адже кожне з них буде нести велику небезпеку не тільки для мирного співіснування держав, але й для самого існування планети Земля.

Ще однією перепоною для встановлення КВД є те, що, зазвичай, коли йде мова про державу як суб'єкта міжнародного права, поряд з нею згадується і про народ. За аналогією такі утворення повинні притягуватися до кримінальної відповідальності. Ситуація очевидно є нелогічною та невинуватою. Адже не може народ відповідати за дії держави хоча б на тій підставі, що такий суб'єкт міжнародного права не є організованим, визначеним, а його дії є неузгодженими. У випадку визнання можливості притягнення певної групи людей за національною приналежністю до відповідальності за дії держави, такі дії будуть явно негуманними та не будуть виправдовувати мету покарання.

Разом з тим, незважаючи на певну дискусійність КВД, заперечувати таку можливість однозначно не можна. Але для реалізації такого правового інституту повинен бути створений відповідний міжнародно-правовий механізм, що включав би інституційно-правові та нормативні основи.

Розглянувши проблеми запровадження інституту кримінальної відповідальності держави, певні аргументи «за» і «проти», варто, на наш погляд, врахувати й опосередкований механізм притягнення держави до відповідальності, а саме через її посадових та службових осіб. Відомо, що більшість цивілізованих держав у своїх кримінальних кодексах містять статті, які встановлюють відповідальність за злочини проти міжнародного правопорядку. Кримінальні кодекси держав обмежують свою дію територією відповідної держави, що в свою чергу може «блокувати» притягнення до відповідальності посадових та службових осіб держави. А тому така

проблема створює необхідність формування поряд з кримінальним кодексом суб'єктами яких є держави, кримінального кодексу факультативним суб'єктом кримінальної відповідальності якого могли б стати посадові особи, інші впливові діячі держави, що своїми діями спричинили вчинення міжнародного злочину. А до того ж таке «блокування» ще раз підтверджує необхідність прийняття документу кримінального-правового характеру щодо відповідальності держав у міжнародному контексті.

Список використаних джерел:

1. Антипенко В. Ф. Інститут кримінальної відповідальності держави як ефективний міжнародно-правовий механізм боротьби зі злочином агресії / В. Ф. Антипенко, К. А. Важна. – Юридичний вісник. – № 3(24)2012. – С. 123-129.

Забара І. М.

*Інститут міжнародних відносин
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ЗА ІНФОРМАЦІЙНІ МІЖНАРОДНО-ПРОТИПРАВНІ ДІЯННЯ

Важливим аспектом міжнародної інформаційної діяльності держави, як суб'єкта міжнародного права, є діяльність пов'язана з формуванням, використанням інформаційних ресурсів, застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Вона здійснюється на основі створення, отримання, збирання, накопичення, зберігання, використання та поширення інформації.

Протиправна інформаційна діяльність може завдати значної шкоди, що викликає побоювання щодо дій, які можуть мати, як результат, негативні наслідки, межею яких є загрози національній та міжнародній безпеці. Особливою проблемою, за цих умов, постають питання відповідальності держави за міжнародну інформаційну діяльність.

ЗМІСТ

Шемшученко Ю. С.

**ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВ
У КОСМІЧНОМУ ПРАВІ 3**

Андрейченко С. С.

**АТРИБУЦИЯ И ЮРИСДИКЦИЯ: ОПРЕДЕЛЕНИЕ
КОНЦЕПТУАЛЬНЫХ ГРАНИЦ В ПРАКТИКЕ
ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА 6**

Антипенко В. Ф.

**ТЕОРИЯ УГОЛОВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ
ГОСУДАРСТВА 11**

Бабін Б. В.

**ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВЧИНЕННЯ МІЖНАРОДНИХ
ЗЛОЧИНІВ У СИРІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ 32**

Леонов Б. Д.

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КОНЦЕПЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ 40**

Медведева М. О.

**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЗА
ЕКОЛОГІЧНУ ШКОДУ, СПРИЧИНЕНУ ВНАСЛІДОК АГРЕСІЇ
ПРОТИ УКРАЇНИ 43**

Сыроед Т. Л.

**СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ КОНЦЕПЦИИ
ОТВЕТСТВЕННОСТИ ГОСУДАРСТВ ПО ЗАЩИТЕ
НАСЕЛЕНИЯ ОТ ОСОБО ТЯЖКИХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В
УСЛОВИЯХ ВООРУЖЕННЫХ КОНФЛИКТОВ 48**

Важна К.А.

**РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО СУДОЧИНСТВА У
СФЕРІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВ ЗА МІЖНАРОДНІ
ЗЛОЧИНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ
ВИРІШЕННЯ 59**

Григоров О. М.

**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВИ В МІЖНАРОДНОМУ
ПОВІТРЯНОМУ ПРАВІ..... 72**

<i>Громівчук І. М., Старовойтова О. М.</i>	
ПРОБЛЕМА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ	79
<i>Дударець Д. В.</i>	
ДО ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВ.....	84
<i>Забара І. М.</i>	
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ЗА ІНФОРМАЦІЙНІ МІЖНАРОДНО-ПРОТИПРАВНІ ДІЯННЯ	87
<i>Кононенко В. П.</i>	
МЕЖДУНАРОДНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА АГРЕССИВНУЮ АННЕКСИЮ ТЕРРИТОРИЙ	100
<i>Кубальський В.Н.</i>	
НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ» В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ.....	104
<i>Невара Л. М.</i>	
ПРАВО НА ОСВІТУ В СИСТЕМІ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	111
<i>Тропін З. В.</i>	
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ СПОРИ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСУ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	116
<i>Широкова-Мурараш О. Г.</i>	
ВПЛИВ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ НА ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ	122
<i>Борисов Є. Є.</i>	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	129
<i>Коваленко Є. В.</i>	
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	132

Приходько А. В.

**МІЖНАРОДНО-ПАРВОВЕ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ
КОРІННИХ НАРОДІВ 135**

Путятіна С.

**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВ ЗА МІЖНАРОДНО-
ПРОТИПРАВНІ ДІЯННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ 139**

Короткий Т.Р.

**МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА
ЗАГРЯЗНЕНИЕ МОРСКОЙ СРЕДЫ 142**

Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ**

*Програма міжнародної
науково-практичної конференції
8 квітня 2016 року*

Підписано до друку 15.04.2016 р. Формат 60x84/16.
Ум.-друк. арк. 8,95. Тираж 50 прим. Зам. № 1607-04.

Видано і віддруковано ПП «Фенікс»

(Свідоцтво ДК № 1044 від 17.09.02).

Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25. Тел. (048) 7777-591.

e-mail: maritimebooks@yandex.ru

www.law-books.od.ua